

Dames en heren,

Meer dan 450 Joodse Zwollenaren zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog in de vernietigingskampen van de nazi's vermoord, de meesten in Auschwitz en Sobibor. Ongeveer 250 Zwolse Joden kunnen in onderduik het vege lijf redden.

Hoe kon het toch gebeuren dat honderden van onze stadgenoten, burens, collega's van het werk, klasgenoten, clubgenoten, onze slager, onze bakker, binnen enkele jaren systematisch konden worden gestigmatiseerd, geïsoleerd, gedeporteerd en vermoord, alleen maar om wie ze waren. Omdat zij Jood waren.

De Holocaust, de Shoah, roept indringende vragen op. Vragen over toen, vragen over nu, vragen over onszelf, vragen over herinneren en herdenken.

De Zwolse dominee Mini Jurjens benoemde die vragen in een gedicht, getiteld Vragen! Met dit gedicht onthulde zij op 21 september 2016 drie kleine gedenkstenen voor de Vispoortenplas 10, het laatste woonadres van het gezin van Salomon Caneel.

Mini Jurjens stelt vragen aan het verleden. Soms, heel soms, zijn die te beantwoorden als er onverwachts een luikje van de geschiedenis open gaat, zoals de herinneringen van Sippora Stibbe aan de laatste uren in Zwolle van haar tante Klothilde en nichtje Julia.

Mini Jurjens stelt vragen aan onszelf. Wat zouden wij zelf gedaan hebben? Dat zijn vragen die driekwart eeuw later niets aan scherpte en actualiteit hebben ingeboet. Vragen die schuren, vragen die zich niet gemakkelijk laten beantwoorden.

Piet den Otter

Vragen!

Hoe was het toen, de dag dat ze kwamen om jullie te halen?
Was het middag? Was het avond?
Was het soms vroeg, of nog in de nacht?

Wie zag dat jullie gingen?
Was er iemand, die ze zag aankomen,
de mannen op weg naar dit huis, op weg om jullie te halen?
Wie wist ervan? Hoe velen wisten ervan?

En was er toen misschien iemand die dacht:
Nee, niet doen, ga niet!
Kom gauw hier bij ons, verstop je!

Heeft misschien iemand getwijfeld en gedacht:
Ik heb wel een plek, bij mij mogen jullie zijn.
Maar er was geen deur, die voor jullie openging.
Geen huis om in te schuilen.

Hoe kon dat?

Wat had ik gedaan, als ik toen had geleefd?
Als ik hier had gewoond, hiernaast.
Was ik waakzaam geweest?

Had ik voor hen opgelet?
Was mijn deur dan opengegaan?

Als ik hier had gewoond, hiernaast,
had ik dan gezegd: "Kom gauw, verstop je!"?
Of was ik bang geweest, te bang voor mijn familie?
Voor mijn eigen gezin?

Het kost niet veel tijd om een huis te verlaten,
maar hoe lang duren onze vragen, hoe lang?

Nu zijn we hier om jullie namen met liefde te noemen:
Salomon Stibbe-Klothilde Seligmann-Julia Stibbe.

Wij zijn hier om jullie namen te eren,
jullie namen en de gemeenschap, waar jullie deel van uitmaken,
nu en voor altijd.